

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА:

методичні вказівки до проходження
для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
доктор філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент»

Затверджено Радою факультету економіки моря

Протокол від 29.08. 2022 р. № 6

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту

Протокол від 31.05. 2022 р. № 10

Миколаїв – 2022

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА: методичні вказівки до її проходження для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового рівня доктор філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент» / Уклад. Іртищева І.О., Крамаренко І.С., Бойко Є.О., Гришина Н.В. Миколаїв: НУК, 2022. – 20 с.

Наведено основні організаційні положення, цілі, зміст, та відомості щодо контролю результатів практичної підготовки (науково-педагогічна практика) здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент».

© Іртищева І.О., Крамаренко І.С.,
Бойко Є.О., Гришина Н.В., 2022 рік
© НУК, 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Мета і завдання науково-педагогічної практики	7
2. Організація проведення практики, форми і методи контролю	11
3. Зміст науково-педагогічної практики	13
4. Вимоги до звітності та підведення підсумків практики	18
5. Рекомендована література	24
ДОДАТКИ	26

ВСТУП

Практика організовується та проводиться відповідно до вимог п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» [1], «Положення про науково-педагогічну практику здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова» [2].

Для методичної організації освітнього процесу розроблені методичні вказівки, які становлять собою робочу програму науково-педагогічної практики, призначену для здобувачів третього (доктор філософії) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Науково-педагогічна практика є складовою частиною освітнього процесу і спрямована на поглиблення та закріплення знань і вмінь, одержаних аспірантами в процесі навчання, а також оволодіння системою професійних умінь і навичок та початковим досвідом педагогічної діяльності. Необхідною умовою формування майбутнього фахівця є самостійна робота аспіранта, яка направлена на практичне використання та поглиблення теоретичних знань, одержаних в університеті.

Науково-педагогічна практика є сполучною ланкою між теоретичною підготовкою аспірантів і їхньою самостійною роботою в освітніх установах. У період науково-педагогічної практики аспірант під керівництвом керівника практики від відповідних кафедр реально здійснює педагогічну діяльність, взаємодіючи з усіма учасниками педагогічного процесу. У педагогічній практиці знаходять втілення всі компоненти педагогічної діяльності – мета, мотиви, зміст, організація, функції, результати, контроль, самоконтроль. Саме в ході комплексної педагогічної практики, здобувач вчиться системному підходу в педагогічній діяльності, забезпеченню цілісності педагогічного процесу. У процесі здійснення педагогічної діяльності розвиваються педагогічні навички й професійно значущі якості особистості.

Під час проходження педагогічної практики аспіранти знайомляться з сучасним станом освітньо-виховної роботи в ЗВО, із змістом та особливостями педагогічної діяльності викладачів. Здобувачі освоюють методику викладання на різних рівнях, здобувають досвід проведення навчальної роботи, а також спілкування з студентами та викладачами.

Організатором та базою для проходження науково-педагогічної практики є кафедра менеджменту, за якою закріплений аспірант.

Загальне керівництво науково-педагогічною практикою аспіранта покладено на завідувача кафедри. Безпосереднє керівництво науково-педагогічною практикою, науково-методичне консультування та контроль за проходженням практики аспіранта здійснює науковий керівник, який:

- добирає тематику занять для проведення науково-педагогічної практики;
- надає методичну допомогу у плануванні та організації навчальної взаємодії;
- контролює роботу аспіранта, відвідування занять та інші види його роботи зі студентами, приймає заходи щодо ліквідації недоліків в організації науково-педагогічної практики;
- готує відгук про навчально-методичну роботу аспіранта під час проходження науково-педагогічної практики.

Аспірант має право з усіх питань, які виникають під час проходження науково-педагогічної практики, звертатись до наукового керівника або завідувача кафедри, вносити пропозиції щодо вдосконалення організації практики.

Здобувач під час проходження науково-практики за попередньою домовленістю має право відвідувати заняття викладачів Університету з метою вивчення методики викладання навчальних дисциплін та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом.

Аспірант підпорядковується правилам внутрішнього розпорядку Університету, розпорядженням адміністрації та керівника науково-

педагогічної практики. У разі невиконання вимог, які висуваються практиканту, він може бути відсторонений від проходження науково-педагогічної практики.

Загальний обсяг науково-педагогічної практики складає 4 кредити ЄКТС (120 годин) у четвертому семестрі навчання.

Навчально-методична робота (підготовка до занять, методична робота, відвідування та аналіз занять, проведення консультацій, керівництво різними видами діяльності студентів) становить не менше 50 навчальних годин практики.

На аудиторне навантаження (читання лекцій (за рішенням кафедри), проведення практичних і лабораторних занять) відводиться не менше 40 годин загального часу практики.

Здобувачі проходять практику на другому році навчання у четвертому семестрі її проходження здійснюється на кафедрі менеджменту, а також аспіранти мають право проходити практику на інших кафедрах Факультету економіки моря Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, кафедрах інших вищих вітчизняних або закордонних навчальних закладах, у Інститутах Національної академії наук України (у випадку укладених договорів), у разі наявності в них педагогічної складової та відповідності науково-педагогічної діяльності тематиці досліджень аспіранта. Кафедрою менеджменту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова науково-педагогічна практика проводиться на базі освітніх компонент, які вона забезпечує і передбачає залучення здобувачів у освітній процес. За результатами її проходження у аспірантів формуються компетентності та отримуються програмні результати навчання викладені в освітньо-науковій програмі «Менеджмент», спеціальності 073 Менеджмент, введеної в дію наказом ректора Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

1. Мета і завдання науково-педагогічної практики

Метою науково-педагогічної практики (з урахуванням Положення про науково-педагогічну практику здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова» [2]) є:

- набуття аспірантами навичок та вмінь навчально-методичної роботи в сучасних умовах;
- поглиблення та закріплення знань з питань організації і форм здійснення навчального процесу, а також його науково-дослідного, навчально-методичного, нормативного та організаційного забезпечення;
- формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання дисциплін спеціальності 073 Менеджмент з одночасним засвоєнням педагогічного досвіду;
- передовими концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей (знання та розуміння);
- розробкою та реалізацією проєктів, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявні та створити нові цілісні знання розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші завдання;
- критичний аналіз, оцінювання і синтез нових ідей.

Об'єктом практики є навчальний процес підготовки фахівців зі спеціальності 073 «Менеджмент». Предметом практики виступає окрема дисципліна фундаментального чи професійно-орієнтованого циклу навчального плану (зазвичай вона відповідає напряму наукових досліджень аспіранта).

Під час науково-педагогічної практики в аспірантів НУК ім. адм. Макарова має бути сформована інтегральна компетентність, а саме здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі менеджменту, зокрема

дослідницько-інноваційній діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Під час проходження практики опановуються загальні педагогічні, професійно-дидактичні та компетентності контролю (табл. 1).

Таблиця 1

Педагогічні, професійно-дидактичні компетентності та компетентності контролю [3]

Загальні компетентності	Зміст
Педагогічні компетентності	Створити оптимальне робоче й навчальне середовище. Бачити у здобувачів вищої освіти партнера, формувати стосунки на основі взаємної поваги. Використовувати знання студентів, поглиблювати їх та розвивати гнучкість і критичність їх мислення. Стимулювати у студентів інтерес, творчість, потенційні можливості розвитку. Розробляти та проводити всі види занять у закладі вищої освіти. Формувати здатність до саморефлексії та самовдосконалення.
Професійно-дидактичні компетентності	Забезпечувати якість освіти відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій і Стандартів вищої освіти. Формулювати навчальні цілі, обирати навчальний матеріал і його структуру. Розробляти та проводити всі види занять у закладі вищої освіти. Обирати методи навчання та аналізувати результати їх використання. Забезпечувати умови ефективного навчального процесу при проведенні занять. Критично оцінювати свої навчальні заняття. Використовувати наявні можливості освітнього середовища і проектування нових умов, в тому числі інформаційних, для вирішення науково-дослідних завдань. Здійснювати професійну та особистісну самоосвіту, проектування подальшого освітнього маршруту і професійної кар'єри, брати участь в дослідно-експериментальній роботі. Самостійно засвоювати педагогічну літературу.
Компетентності контролю	Розробляти засоби діагностики результатів навчання. Оцінювати навчальні досягнення студентів та використовувати результати для управління навчальним процесом

Завданням педагогічної практики є набуття компетентностей та програмних результатів навчання як загалом у сфері педагогічної та науково-

педагогічної діяльності у вищій освіті, так і підготовки студентів галузі 07 управління та адміністрування, спеціальності 073 Менеджмент.

Призначенням педагогічної практики є формування у аспірантів компетентностей згідно з освітньо-науковою програмою «Менеджмент» [4]:

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках.

СК02. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, опрацьовувати наукову літературу з управління та адміністрування та ефективно використовувати нову інформацію з різних джерел.

СК03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у сфері менеджменту в закладах вищої освіти.

СК04. Здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти науковими проектами у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках та /або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

СК05. Здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти після проходження педагогічної практики мають продемонструвати такі результати [4]:

RH01. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

RH02. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми менеджменту державною та англійською мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

RH03. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у галузі менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямках.

RH06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямків з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів.

RH07. Здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

RH08. Розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни з менеджменту у закладах освіти.

RH09. Ідентифікувати та класифікувати невирішені наукові задачі, описувати, аналізувати та оцінювати відповідні об'єкти, явища та процеси у сфері управління та адміністрування на конкретних підприємствах та у регіональних економічних системах, обирати і використовувати оптимальні загальнонаукові та спеціальні методи для їхнього дослідження.

2. Організація проведення практики, форми і методи контролю

Науково-педагогічна практика для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» проводиться в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова на кафедрах Факультету економіки моря. На початку науково-педагогічної практики здобувачі проходять необхідний інструктаж з техніки безпеки. Щоб уникнути травматизму і нещасних випадків на науково-педагогічній практиці аспіранти повинні добре знати і неухильно виконувати правила техніки безпеки (забезпечення безпеки життєдіяльності).

При проходженні науково-педагогічної практики аспірант зобов'язаний дотримувати правил внутрішнього розпорядку, інструкції, правила і норми по техніці безпеки та виробничої санітарії відповідного підрозділу.

Здобувач-практикант зобов'язаний негайно повідомити адміністрації кафедри і керівникові практики від університету про нещасний випадок, який відбувся, з ним або колегою по роботі.

При нещасному випадку, який відбувся із аспірантом, керівник практики бере безпосередню участь у розслідуванні його причин. Результати розслідування керівник практики негайно повідомляє ректорові університету, декану Факультету економіки моря і завідувачеві кафедрою.

Категорично не допускається використовувати аспірантів на роботах, які не відповідають меті і завданням науково-педагогічної практики та не відповідають спеціальності 073 «Менеджмент».

Безпосередньо з аспірантами працюють їх наукові керівники. Кінцевий варіант робочого графіку та індивідуального плану аспіранти визначають разом з керівниками практики (науковими керівниками аспірантів) протягом першого тижня науково-педагогічної практики.

Контроль за проходженням практики, виконанням її програми, графіка здійснюється керівником практики. Керівник практики контролює виконання

програми та індивідуального плану, надає консультації з питань практики, забезпечує методичним матеріалом.

За час проходження науково-педагогічної практики здобувач повинен: відвідати декілька аудиторних занять викладача, керівника науково-педагогічної практики, з метою знайомства з методикою викладання конкретного викладача та зробити психолого-педагогічний аналіз; провести навчальні заняття згідно індивідуального завдання (додаток А); представити план-конспект лекції, лабораторної роботи чи практичного заняття керівнику науково-педагогічної практики, який викладає даний предмет, за тиждень до його проведення; регулярно відвідувати заняття, які проводять інші аспіранти; приймати участь в обговоренні самостійно проведених та відвіданих занять; по закінченню проходження науково-педагогічної практики аспіранти готують звітну документацію та письмовий відгук керівника з рекомендованою оцінкою, після чого аспірант отримує допуск до захисту звіту по науково-педагогічній практиці.

При оцінюванні роботи аспіранта в ході науково-педагогічної практики комісія виходить з наступних критеріїв:

- систематичність роботи аспіранта в період практики;
- ступінь відповідальності його відношення до виконуваної професійно-педагогічної діяльності;
- ступінь активної участі в усіх напрямках діяльності викладача;
- якість виконання навчальних завдань з практики;
- відгук викладача відповідної кафедри про роботу аспіранта;
- професійність та якість оформлення звітної документації.

Якщо здобувач не виконає навчальний план науково-педагогічної практики в повному обсязі, то він не допускається до захисту по даному виду роботи. В цьому випадку, а також якщо аспірант отримає незадовільну оцінку на захисті звіту з практики, він має пройти науково-педагогічну практику повторно в повному обсязі в наступному навчальному році. У випадку хвороби аспіранта в період проходження ним науково-педагогічної

практики вона може бути для нього продовжена на основі представлених медичних документів.

Захист практики здійснюється на засіданні кафедри і оцінюється за 100-бальною шкалою з метою одержання еквівалентних оцінок за національною шкалою та за шкалою ЄКТС.

Аспіранту, який не виконав програму практики, отримав негативний висновок щодо її проходження, або незадовільну оцінку за результатами захисту, надається право її повторного проходження та захисту у встановленому порядку. У випадку повторного невиконання програми практики, аспірант відраховується з університету.

3. Зміст науково-педагогічної практики

Науково-педагогічна практика має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності за такими напрямками роботи:

- 1) викладацький – підготовка аспіранта до викладання базових, професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності та засвоєння особливостей методик їх викладання у закладі освіти;
- 2) організаційно-виховний – знайомство аспіранта з організацією виховної та позааудиторної роботи в академічній групі;
- 3) науково-дослідний – підготовка аспіранта як майбутнього науковця-дослідника до написання дисертаційного дослідження.

Науково-педагогічна практика передбачає опанування аспірантом навичок проведення навчально-методичної та науково-дослідної роботи.

Навчально-методична робота має комплексний характер і включає два етапи.

На першому етапі аспіранти знайомляться з нормативними документами, які регламентують організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти; із структурою та системою організації діяльності освітнього закладу та кафедри, до якої вони прикріплені; із системою навчально-

виховної роботи кафедри, особливостями методичної, наукової та організаційної роботи викладачів кафедри, із студентською аудиторією, з якою вони будуть проводити навчальні заняття, відвідують заняття викладачів, готують власний графік проведення занять.

На цьому етапі аспіранти обов'язково:

- відвідують не менше 2 навчальних занять, які проводять викладачі;
- відвідують та аналізують не менше 1 навчального заняття, які проводять колеги аспіранти-практиканти;
- відвідують 1-2 поза аудиторних заходи;
- беруть участь у засіданні кафедр, до яких прикріплені.

Другий, основний етап, практики включає підготовку планів-конспектів навчальних занять та їх методичного забезпечення. На цьому етапі аспіранти самостійно проводять:

- 1 заняття зі студентами: лекцію, практичне, семінарське заняття, тренінг тощо з педагогіки, психології або фахових дисциплін - 2 години;
- 1-2 виховних заходи за планами кураторів груп;
- беруть участь в одній з форм методичної роботи викладача (науково-практичні конференції, педагогічні читання, організації методичних виставок тощо).

На заняттях аспірантів повинні бути присутні керівники практики, викладачі кафедри (рекомендовано), а також однокурсники (рекомендовано). Після кожного проведеного аспірантом заняття має проводитись детальне обговорення, яке повинно виявити переваги й недоліки проведеного заняття.

Науково-дослідна складова практики передбачає участь аспірантів у різних видах наукової, науково-педагогічної або організаційної роботи кафедр до яких вони прикріплені.

Аспіранти знайомляться з:

- тематикою наукових досліджень кафедр і відділів,
- тематикою кандидатських і докторських дисертацій;
- процесом підготовки до видання збірників наукових праць;

- вивчають інформаційні ресурси наукових бібліотек з метою їх використання під час написання дисертаційних робіт та подальшої наукової діяльності;
- опрацьовують результати дослідження науково-дослідної роботи кафедри, проводять їх аналіз;
- розробляють анкети для проведення експериментального дослідження по темі дисертації;
- здійснюють підготовку наукової статті (або тези) за темою дисертаційного дослідження;
- готують доповіді і виступи на методичних семінарах, симпозіумах, наукових конференціях тощо.

Програма науково-дослідної складової практики конкретизується і доповнюється для кожного аспіранта залежно від специфіки його дисертаційного дослідження.

На заключному етапі науково-педагогічної практики аспіранти готують звіт про практику і захищають його.

Зміст науково-педагогічної практики на кожному етапі визначається індивідуальним планом аспіранта в рамках загальної концепції підготовки аспірантів Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова та кафедри зокрема.

Незалежно від форми апробації аспірант має забезпечити відповідність навчально-методичної розробки вимогам теорії та методології педагогіки вищої освіти, передбачивши застосування інноваційних методів і засобів навчання.

Консультування з питань проведення аудиторних навчальних занять або інших робіт здійснюють керівники практики. Рекомендується відвідування аспірантом занять, які проводять досвідчені викладачі Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, вивчення наявного на кафедрі науково-методичного забезпечення дисциплін, що допомагає уникнути типових помилок і сприяє формуванню у майбутніх

аспірантів навичок педагогічної майстерності, затребуваних у практичній діяльності організацій.

Консультації з керівником практики є обов'язковими, але не обмежують можливості спілкування між аспірантами і керівником.

Можливо як проведення очних консультацій, так і з застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Безпосереднє керівництво і контроль за виконанням плану науково-педагогічної практики аспіранта здійснює керівник практики, який зобов'язаний видати вказівки, рекомендації та роз'яснення з усіх питань, пов'язаних з організацією та проходженням практики.

Аспіранти вивчають досвід викладачів кафедри менеджменту з підготовки навчально-методичного забезпечення освітніх компонент: підручниками, методичними посібниками та рекомендаціями викладачів, розміщеними в системі електронного архіву Електронний інституційний репозитарію Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (EIR NUOS): <http://eir.nuos.edu.ua/communities/62c33ee4-6f49-4199-a874-98d74a224005>

Завершальним етапом науково-педагогічної практики є оформлення результатів, отриманих аспірантом за весь період практики у вигляді звіту про проходження науково-педагогічної практики (див. додаток Б) та матеріалів, що підтверджують зазначені у звіті показники.

Звіт має містити таку інформацію:

- місце проходження практики, характеристику навчальних приміщень (потрібне матеріально-технічне оснащення, в т.ч. потрібне для проведення занять обладнання); терміни практики; назву навчальної дисципліни, за якою проводилися заняття, обсяг навчальної дисципліни у навчальному плані підготовки здобувачів; рівень вищої освіти, напрям підготовки, номер (и) групи і курс (и) студентів, для яких викладалася зазначена навчальна дисципліна;

- стан навчально-методичного забезпечення дисципліни;

- перелік та опис власних науково-методичних розробок аспіранта;
- вид і теми занять, навчальні цілі, зміст занять, методи і технології викладання, які застосовувалися;
- активність роботи студентів;
- самооцінку виконаної роботи аспірантом (труднощі та успіхи);
- пропозиції щодо організації та проведення науково-педагогічної практики;
- оцінку керівника, його зауваження та пропозиції щодо виконаних аспірантом під час науково-педагогічної практики завдань (робіт), загальний відгук про виконання аспірантом практики.

Додатками до звіту про проходження науково-педагогічної практики можуть бути такі матеріали:

- навчально-методичні розробки до навчальних занять;
- методичний аналіз одного з занять, проведеного іншим аспірантом або викладачем;
- рецензії та відгуки на перевірені роботи студентів.

У звіті відображаються всі види діяльності аспіранта, що мали місце під час науково-педагогічної практики, у тому числі відзначаються теми проведених занять із зазначенням обсягу годин.

Оптимальний обсяг звіту аспіранта про проходження науково-педагогічної практики, за винятком додатків до звіту, має становити 20-30 сторінок.

Оформлений звіт про проходження науково-педагогічної практики (разом з індивідуальним планом та електронними версіями розроблених аспірантом навчально-методичних матеріалів за дисципліною, в межах якої проходила педагогічна практика; виконаними роботами студентів тощо) аспірант подає на рецензування керівнику у п'ятиденний термін після закінчення науково-педагогічної практики (останнього аудиторного заняття або іспиту за навчальною дисципліною, у межах якої проходила практика).

Враховуючи активність аспіранта під час науково-педагогічної практики та за результатами перевірки наданих аспірантом матеріалів, керівник практики вносить до Звіту з проходження практики свою оцінку, зауваження та пропозиції щодо кожного з виконаних аспірантом під час практики завдань (робіт).

Крім того, керівник практики має внести до Звіту про проходження науково-педагогічної практики аспіранта свій загальний відгук щодо фактичного рівня виконання аспірантом практики та зазначити рекомендовану ним оцінку результатів науково-педагогічної практики аспіранта.

Заповнений аспірантом та керівником практики Звіт про проходження науково-педагогічної практики подається на розгляд засідання кафедри.

4. Вимоги до звітності та підведення підсумків практики

Після проходження науково-педагогічної практики аспірант подає на кафедру такі документи:

- загальний звіт про проходження практики (містить стислий опис змісту роботи);
- план-конспект проведених залікових навчальних занять;
- відгук наукового керівника про навчально-методичну роботу аспіранта.

Аспіранти, які проводять заняття за трудовою угодою в закладі вищої освіти, звільняються від практики з відповідним поданням на кафедру довідки з місця праці та вищезазначених документів.

Оформлення звіту має відповідати вимогам ДСТУ 3008:2015 «Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» [5]:

Загальні вимоги. Текст звіту набирають на комп'ютері друкують на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм). Оптимальний обсяг звіту – 15-20 сторінок (без урахування обсягу матеріалів, розміщених у

додатках), шрифт – 14 Times New Roman (в графічному матеріалі дозволяється – 12), інтервал – 1,5. Поля: зліва – не менше 25 мм, справа – не менше 10 мм, зверху і знизу – не менше 20 мм. Абзац – 10 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою.

Кожну структурну частину звіту починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки). Складові звіту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами.

Нумерація. Нумерацію сторінок, розділів, додатків, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами. Нумерація сторінок має бути наскрізною і проставлятися у правому верхньому куті аркуша без крапки. Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі «ВСТУПу».

Оформлення допоміжних матеріалів. Допоміжними матеріалами є: ілюстрації (схеми, діаграми, графіки тощо), формули, таблиці, додатки. Рисунки позначають словом «Рисунок». Номера ілюстрацій у звіті з педагогічної практики доцільно нумерувати наскрізно. Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка [5], наприклад, «Рис. 1 Динаміка зміни прямих інвестицій за 2010-2020 рр, млрд дол США (див. приклад. рис. 1). Номер, назва рисунку та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією [5]. У текстовій частині звіту використовують скорочення слова рисунок, замінюючи його на рис.: «Види навчальних занять наведено на рис. 1». Посилаючись використовують такі вирази: «див. рис. 1», «відповідно до рис. 1».

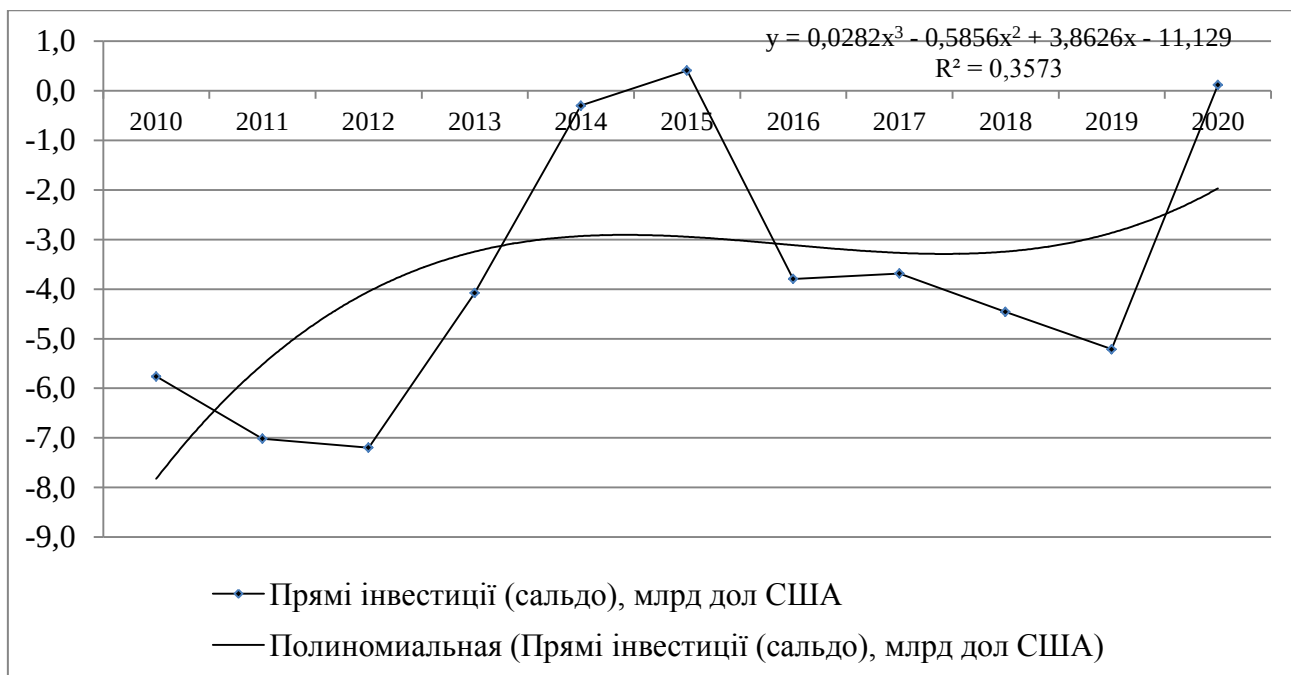

Рис. 1. Динаміка зміни прямих інвестицій за 2010-2020 рр, млрд дол США

Джерело: складено за даними Національного банку України [1].

Таблиці та рисунки слід наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше або на наступній сторінці [5]. Таблиці та рисунки, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок а ті, розміри яких більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках [5].

Таблиці нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією. У разі поділу таблиці на частини її головну частину замінюють номерами рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці [5]. Слово «Таблиця» подають лише один раз над першою частиною таблиці [5]. Над іншими частинами таблиці з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці 1» або «Кінець таблиці 1» без повторення її назви [5]. Всередині таблиці використовують шрифт Times New Roman, 12 кегль, міжрядковий інтервал – 1. Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу (див. приклад: табл. 2) [5]. У текстовій частині звіту використовують скорочення слова таблиця, замінюючи його на табл.: «Прогноз чистого припливу / відпливу прямих іноземних інвестицій в пандемії Covid-19 наведено в табл. 2».

Таблиця 2

Прогноз чистого припливу / відпливу прямих іноземних інвестицій в
пандемії Covid-19

	2022		2023		2024	
	Основний сценарій	Альтернативний сценарій	Основний сценарій	Альтернативний сценарій	Основний сценарій	Альтернативний сценарій
Чистий приплив / відплив прямих іноземних інвестицій (за методологією платіжного балансу), млрд доларів США	3-3,5	0,5-1	4-4,5	2-2,5	5-5,5	3-3,5

Джерело: [2]

У випадку, коли таблиця побудована на основі інформації тоді в кінці таблиці необхідно записати: «Складено автором на основі []»

Якщо таблицю складено автором, слід вказувати «Складено автором»

Примітки. Примітки подають у роботі якщо є потреба пояснень до тексту, таблиць, рисунків. Примітки подають безпосередньо за текстом, під рисунком (перед його назвою), під основною частиною таблиці (у її межах) [5]. Слово «Примітка» друкують кеглем 12 через один міжрядковий інтервал з абзацного відступу з великої літери з крапкою в кінці, у тому самому рядку через проміжок з великої літери друкують текст примітки тим самим шрифтом [5].

Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою [5]. Номер формули зазначають на рівні формули у круглих дужках у крайньому правовому положенні, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу) [5].

Посилання на формули надають порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)» [5]. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під нею в тій послідовності, в якій

вони подані у формулі, а значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка [5]. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком [5].

Додатки оформлюються як продовження звіту на наступних його сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний додаток друкується з нової сторінки.

Симетрично до тексту (по центру) рядка великими літерами друкується слово «ДОДАТОК» (але без знаку No) і велика літера, що позначає додаток.

Наприклад: «ДОДАТОК Б» [5]. Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком Г, Є, І, Ї, Й, И, О, Ч, Ъ [5]. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої, симетрично відносно тексту сторінки [5]. Якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці з абзацу зазначається «Продовження додатку...» [5].

Рисунки, таблиці, формули в тексті додатків треба нумерувати в межах кожного додатка, починаючи з літери, що позначає додаток, наприклад, рисунок А.3 – третій рисунок додатку А; таблиця А.2 – друга таблиця додатку А; формула (А.1) – перша формула додатку А [5].

Оформлення посилань на інформаційні джерела. У тексті звіту з практики аспірант повинен давати посилання на джерела, матеріали з яких наводяться. У разі прямого цитування, цитата береться у лапки. Якщо дається непряме цитування, варто точно викладати думки автора і давати відповідні посилання на джерело [9]. Посилання даються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у переліку посилань та відповідна сторінка джерела (наприклад – [86, с. 22] – означає, що використано інформацію з джерела під номером 86 у переліку посилань, яка знаходиться на сторінці 22). У такому поданні посилань бажано джерела розміщувати у алфавітному порядку. Посилання у переліках ставляться після двокрапки та наприкінці посилання.

Наприклад, функціями менеджменту є [84, с. 85]:

- планування;
- організування [84, с. 85].

До списку використаних джерел включаються тільки ті публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, практиків, на які є посилання у звіті. Усі джерела вказуються на мові оригіналу.

Звіт повинен бути викладений чітко, ясно, стисло, містити відповіді на всі пункти програми, а також необхідні схеми, ескізи і рисунки. Звіт повинний містити:

- титульний аркуш (додаток Б);
- індивідуальне завдання (додаток А);
- зміст;
- вступ;
- мета і завдання;
- основний текст;
- висновок;
- використана література;
- додатки.

Індивідуальне завдання вважається аркушем номер два і цей номер проставляється. Інші аркуші звіту нумеруються послідовно.

В переліку посилань додається список літературних джерел, використаних при складанні звіту. При оформленні звіту з науково-педагогічної практики слід користуватись вимогами до оформлення текстової документації.

У відділ аспірантури і докторантури аспірант подає на наступний день після захисту практики загальний звіт про проходження практики (Додаток Б) та заліковий лист результатів науково-педагогічної практики (Додаток В).

5. Рекомендована література

1. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261.
2. Положення про науково-педагогічну практику здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. URL: <https://nuos.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/PraktikaPhD.pdf>
3. Войтко С. В. Рекомендації з організації, підготовки, проведення та оцінювання практики аспірантів, галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 «Економіка», освітньо-наукової програми «Економіка»: навчальний посібник для майбутніх докторів філософії, галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 «Економіка», освітньої програми «Економіка» / С. В. Войтко, О. О. Корогодова, Н. О. Черненко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 1,28 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 63 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/42019>
4. Менеджмент. Освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 Менеджмент, галузі знань 07 Управління та адміністрування. Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. URL: <https://nuos.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/2022-ONP-PhD-073-menedzhment-skan-1.pdf>
5. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. URL: <https://metrology.com.ua/ntd/skachat-dstu-gost-gost-r/gost/dstu-3008-2015>.
6. Педагогічна практика аспірантів: Рекомендації до проходження: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою «Менеджмент» спеціальності 073 Менеджмент / КПІ ім. Ігоря

Сікорського; уклад.: М. О. Кравченко, К. О. Бояринова, А. Р. Дунська, К. О. Копішинська, О. В. Гук. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,88 Мбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 80 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

*Зразок бланка індивідуального завдання***МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ****Національний університет кораблебудування****імені адмірала Макарова****Індивідуальне завдання на науково-педагогічну практику****Аспіранту**

(прізвище, ім'я, по батькові)

База практики _____

Терміни науково-педагогічної практики з _____ по _____

Тема індивідуального завдання _____

Завдання видав _____

(посада, ППП керівника, підпис)

Завдання одержав _____

(ППП аспіранта, підпис, дата)

Зразок титульного аркуша звіту з науково-педагогічної практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«__»____20__р.

Звіт
про проходження науково-педагогічної практики
здобувача наукового ступеня доктора філософії

галузь знань _____
(шифр, назва)

спеціальність _____
(шифр, назва)

Аспірант: _____
(Прізвище Ім'я По батькові)

Місце проходження практики: _____
(Назва кафедри)

Керівник практики: _____
(Науковий ступінь, вчене звання, Прізвище Ім'я По батькові)

*Зразок бланка
залікового листа результатів науково-педагогічної практики*

аспіранта _____
(Прізвище Ім'я По батькові)

кафедри _____
(Назва кафедри)

1. Наукова практика (70 балів)					
№ з/п	Тема	Кількість годин	Науковий керівник	Оцінка	Підпис
1.					
2. Педагогічна практика (30 балів)					
№ з/п	Тема	Кількість годин	Науковий керівник	Оцінка	Підпис
1.					
2.					
Загальна оцінка (100 балів)					
№ з/п	Тема	Кількість годин	Науковий керівник	Оцінка	Підпис
1.	Науково-педагогічна практика				

План науково-педагогічної практики

аспіранта _____
(Прізвище Ім'я По батькові)

№ з/п	Тема	Рік	Кількість годин	Відмітка про виконання
1.		1		
2.		1		
3.		2		